

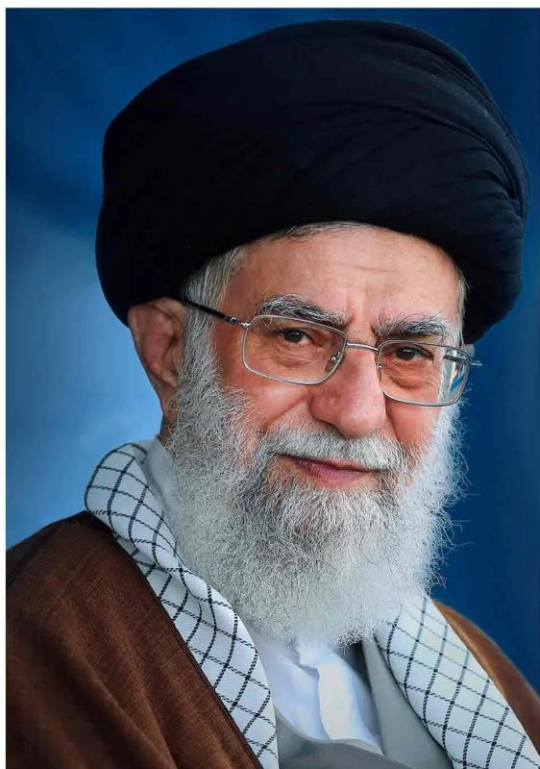
گزارش راهبردی- تحلیلی

الگوی حکمرانی شهید رئیسی

مک‌زارش راهبردی - تحلیل

- عنوان فرعی: حکمرانی مردم‌پایه، عدالت محور و تحول‌گرا در جمهوری اسلامی ایران
- شورای پژوهشی:
- تهیه‌کننده:
- تاریخ تهیه و انتشار: بهار ۱۴۰۴
- آدرس: خیابان فاطمی، کوچه ششم (میختر)، پلاک ۱۳۲
- ناشر: شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی
- نشانه سند:
- شماره تماس: ۰۲۱-۸۴۰۳۸۰۰۰
- پست الکترونیکی: fajr@ccoip.ir
- پایگاه اینترنتی: www.ccoip.ir

مقام معظم رهبری (مدظله العالی)

خصوصیات شهید رئیسی می تواند الگوی مدیریتی کشور باشد.

بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در هفدهم تیرماه ۱۴۰۳

چکیده مدیریتی

گزارش راهبردی حاضر با هدف تبیین الگوی حکمرانی شهید آیت الله سید ابراهیم رئیسی، به تحلیل ساختاری، گفتمانی و عملکردی این تجربه اجرایی-انقلابی در چارچوب مبانی نظری جمهوری اسلامی ایران پرداخته و تلاش دارد با تمرکز بر مؤلفه‌های عدالت‌محوری، مردمی‌سازی قدرت و تحول‌گرایی، مدلی بومی برای حکمرانی در تراز انقلاب اسلامی ارائه دهد. این الگو که بر پایه تلفیق عمیق سه سطح «مبانی اعتقادی»، «ساختارهای نهادی» و «رفتارهای مدیریتی» بنا شده، می‌تواند به‌عنوان الگویی الهام‌بخش برای عبور از چالش‌های ساختاری، فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی کشور در نظر گرفته شود.

۱) فلسفه نظری الگوی حکمرانی اسلامی-انقلابی

مبنای این الگو، امتزاج مشروعیت الهی با مشارکت مردمی، عدالت به‌مثابه روح سیاست‌گذاری، و حکمرانی مسئولانه مبتنی بر ولایت فقیه است. در این چارچوب، مردم‌سالاری دینی نه تاکتیکی سیاسی، بلکه سازوکار بنیادین اداره کشور بر پایه شریعت و اراده مردم محسوب می‌شود. این منظومه نظری، بنیان ایدئولوژیک رویکرد شهید رئیسی را در تمام مراحل مسئولیت‌پذیری او شکل داده است.

۲) تجربه زیسته مدیریتی شهید رئیسی؛ از دستگاه قضا تا ریاست جمهوری

شهید رئیسی در مسیر چهار دهه خدمت در مناصب کلان نظام جمهوری اسلامی، کوشید به‌جای سیاست‌ورزی منفعت‌محور، «خدمت‌محوری عدالت‌خواهانه» را مبنا قرار دهد. در مسئولیت‌هایی چون دادستانی، ریاست سازمان بازرسی، تولیت آستان قدس، ریاست قوه قضاییه و نهایتاً ریاست جمهوری، او الگوی پیوند مستقیم با مردم، اقدام میدانی و پاک‌دستی نهادی را تثبیت کرد.

۳) مؤلفه‌های محوری الگوی حکمرانی شهید رئیسی

در این گزارش، هفت مؤلفه کلیدی الگو به‌صورت نظام‌مند تحلیل شده‌اند:

- عدالت‌محوری فراگیر در تمام عرصه‌ها؛
- مشارکت‌جویی مردمی به‌مثابه ستون حاکمیت؛
- تحول‌خواهی ساختاری با تمرکز بر نهادسازی؛
- فسادستیزی عملیاتی و ساختارشکن؛

- کارآمدی جهادی با محوریت حضور میدانی؛
- استقلال طلبی فعال در سیاست خارجی؛
- اخلاق محوری و معنویت در سیاست ورزی؛

۴) دستاوردهای حکمرانی رئیسی در عمل

در دوران کوتاه ریاست جمهوری و پیش از آن در قوه قضائیه، شهید رئیسی توانست به دستاوردهایی ملموس نائل شود، از جمله:

- احیای عدالت اجتماعی در نظام توزیع منابع؛
- تحول رویه‌ای در قوه قضایی؛
- بازسازی اعتماد عمومی به ریاست جمهوری؛
- میدان‌داری منطقه‌ای و عضویت ایران در بریکس و شانگهای؛
- میدان‌دادن به نیروهای جوان و انقلابی در مدیریت کشور؛

۵) چالش‌های ساختاری، فرهنگی و سیاسی پیش‌روی این الگو

- گزارش با نگاه واقع‌گرایانه، چالش‌های اصلی را چنین برمی‌شمارد:
- ساختار معیوب دیوان‌سالاری و بوروکراسی مزمن؛
- فشارهای اقتصادی و محدودیت‌های ناشی از تحریم؛
- شکاف‌های اجتماعی و تغییر ارزش‌های فرهنگی؛
- ضعف در دیپلماسی کارآمد و انسداد در تعاملات بین‌المللی؛
- استمرار فساد نهادی و مقاومت در برابر شفافیت؛

۶) راهبردهای پیشنهادی برای تداوم و تعمیق الگو

- بازمهندسی ساختارهای اداری و اجرایی؛
- تقویت نهادهای مدنی و مشارکت‌های مردمی؛
- نهادینه‌سازی اقتصاد مقاومتی در سیاست‌گذاری؛
- دیپلماسی فعال همسایگی و همکاری جنوب‌محور؛

- تقویت سامانه‌های نظارتی و پیشگیری ساختاری از فساد؛
- تربیت مدیران انقلابی و تراز گفتمان امامین انقلاب

۷) ارزیابی چندبُعدی نتایج پیاده‌سازی الگو

این بخش از گزارش، آثار الگو را در پنج بُعد تحلیل می‌کند:

- اقتصادی: آغاز اصلاحات مقاومتی و افزایش سرمایه اجتماعی دولت؛
- اجتماعی: تقویت احساس عدالت و امید در اقشار ضعیف؛
- سیاسی: بازسازی رابطه ملت-دولت و افزایش سرمایه اعتماد؛
- فرهنگی: تأکید مجدد بر هویت انقلابی و معنوی جمهوری اسلامی؛
- بین‌المللی: بازتعریف جایگاه ایران در نظم منطقه‌ای و جهانی؛

۸) الزامات راهبردی برای استمرار مسیر حکمرانی رئیسی

برای نهادینه‌سازی این مدل، گزارش به پنج الزام بنیادین اشاره می‌کند:

- استمرار در رهبری و حمایت سیاسی
- تقویت زیرساخت‌های حقوقی، مالی و اجرایی
- بازسازی نظام بودجه‌ریزی و تخصیص منابع
- ارتقای فرهنگ مشارکت، شفافیت و پاسخگویی
- پیوند سازمان‌یافته با نهادهای پژوهشی و علمی کشور

۹) جمع‌بندی و افق راهبردی

الگوی حکمرانی شهید رئیسی صرفاً یک تجربه اجرایی نیست، بلکه مدلی زنده و قابل بومی‌سازی برای آینده جمهوری اسلامی است. استمرار این مسیر نیازمند بازخوانی تجربیات، اجتناب از سیاست‌زدگی، تقویت شایسته‌گزینی، و تمرکز بر عدالت و مردمی‌سازی حکمرانی است. در شرایط پیچیده امروز، تحقق چنین الگویی تنها با هوشمندی راهبردی، تحول ساختاری و اتصال صادقانه با مردم ممکن خواهد بود.

۶.....	مقدمه:
۷.....	(۱) مبانی نظری حکمرانی اسلامی و گفتمان انقلاب.....
۷.....	(۱-۱) مشروعیت دینی، مبنای حکمرانی.....
۸.....	(۲-۱) عدالت، جوهره حکمرانی اسلامی.....
۸.....	(۳-۱) مردم‌سالاری دینی؛ سازوکار مشروع و مردمی اداره کشور.....
۹.....	(۴-۱) ویژگی‌های الگوی اسلامی-انقلابی حکمرانی.....
۹.....	(۲) مرووری بر زندگی سیاسی و مدیریتی شهید آیت‌الله رئیسی.....
۹.....	(۱-۲) دوران تحصیل و ورود به مبارزه.....
۱۰.....	(۲-۲) آغاز مسئولیت‌های قضایی و اجرایی.....
۱۰.....	(۳-۲) تولیت آستان قدس رضوی؛ تحول در یک نهاد تاریخی.....
۱۰.....	(۴-۲) ریاست قوه قضاییه؛ آغاز تحول قضایی.....
۱۰.....	(۵-۲) ریاست جمهوری؛ تجلی حکمرانی مردمی و جهادی.....
۱۱.....	(۳) مؤلفه‌های کلیدی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی.....
۱۱.....	(۱-۳) عدالت‌محوری فراگیر و نظام‌مند.....
۱۱.....	(۲-۳) مشارکت‌جویی از مردم.....
۱۲.....	(۳-۳) تحول‌گرایی ساختاری.....
۱۲.....	(۴-۳) فسادستیزی اصولی و عملیاتی.....
۱۳.....	(۵-۳) کارآمدی جهادی در حکمرانی.....
۱۳.....	(۶-۳) استقلال‌طلبی و استکبارستیزی.....
۱۳.....	(۷-۳) اخلاق‌محوری و معنویت در سیاست.....
۱۴.....	(۴) دستاوردهای الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی.....
۱۴.....	(۱-۴) احیای عدالت اجتماعی در سیاست‌گذاری‌های ملی.....
۱۴.....	(۲-۴) تحول در ساختار قوه قضاییه و گسترش عدالت قضایی.....
۱۵.....	(۳-۴) بازگرداندن وجهه خدمت‌محور به ریاست جمهوری.....
۱۵.....	(۴-۴) میدان‌داری در عرصه بین‌الملل با رویکرد منطقه‌گرایی.....

- ۴-۵) شکستن انحصار مدیریت و میدان دادن به نیروهای انقلابی و جوان ۱۶
- ۵) چالش ها و موانع حکمرانی در الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی ۱۶
- ۵-۱) موانع ساختاری و اداری ۱۶
- ۵-۲) چالش های فرهنگی و اجتماعی ۱۷
- ۵-۳) چالش های اقتصادی ۱۷
- ۵-۴) چالش های سیاست خارجی ۱۸
- ۵-۵) چالش های مدیریتی و فساد ۱۸
- ۶) راهکارهای پیشنهادی برای عبور از چالش ها و تحقق الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی ۱۹
- ۶-۱) اصلاحات ساختاری و اداری ۱۹
- ۶-۲) تقویت مشارکت مردمی و نهادهای مدنی ۲۰
- ۶-۳) اصلاحات اقتصادی و تقویت اقتصاد مقاومتی ۲۰
- ۶-۴) دیپلماسی فعال و بازسازی روابط بین المللی ۲۰
- ۶-۵) تقویت نهادهای نظارتی و مبارزه با فساد ۲۱
- ۷) تحلیل و ارزیابی نتایج پیاده سازی الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی ۲۲
- ۷-۱) ارزیابی اقتصادی: رشد پایدار و مقابله با بحران ها ۲۲
- ۷-۲) ارزیابی اجتماعی: ارتقاء عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری ها ۲۲
- ۷-۳) ارزیابی سیاسی: تقویت دموکراسی و مشارکت مردم ۲۳
- ۷-۴) ارزیابی فرهنگی: تقویت هویت ملی و اسلامی ۲۳
- ۷-۵) ارزیابی بین المللی: بازسازی روابط خارجی و تقویت جایگاه ایران ۲۴
- ۸) الزامات تداوم مسیر پیاده سازی الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی ۲۴
- ۸-۱) استمرار در رهبری و حمایت سیاسی ۲۴
- ۸-۲) تقویت زیرساخت های قانونی و نظارتی ۲۵
- ۸-۳) تأمین منابع مالی و بودجه ریزی هوشمند ۲۵
- ۸-۴) ارتقای فرهنگ عمومی و آموزش ۲۶
- ۸-۵) هم افزایی با نهادهای علمی و پژوهشی ۲۷
- نتیجه گیری ۲۸

در دهه‌های اخیر، یکی از چالش‌های جدی نظام‌های سیاسی در جهان معاصر، طراحی و استقرار الگوی حکمرانی مؤثر، کارآمد و مردم‌پایه بوده است؛ الگویی که ضمن پاسخگویی به نیازهای متکثر جامعه، بتواند ارزش‌های بنیادین یک نظام سیاسی را نیز پاسداری و تقویت نماید. در جمهوری اسلامی ایران، مسأله حکمرانی نه تنها موضوعی مدیریتی، بلکه امری تمدنی و ناظر بر تحقق آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی است؛ به ویژه در گام دوم انقلاب که رهبر معظم انقلاب اسلامی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله العالی) «تمدن‌سازی» را به عنوان هدف نهایی انقلاب اسلامی مطرح نمودند، مسئله حکمرانی اسلامی جایگاهی بنیادین و راهبردی یافته است.

نظام جمهوری اسلامی از آغاز پیدایش خود، بر مبنای یک گفتمان متمایز و برخاسته از سنت اسلامی-شیعی و آموزه‌های سیاسی امام خمینی (ره) شکل گرفت؛ گفتمانی که ارکان آن را عدالت، مردم‌سالاری دینی، استقلال، معنویت و عقلانیت انقلابی تشکیل می‌دهد. در این چارچوب، حکمرانی صرفاً به اداره کارآمد کشور محدود نمی‌شود، بلکه باید تجلی‌گاه تحقق آرمان‌های دینی، انقلابی و مردمی باشد و زمینه را برای پیشرفت مادی و معنوی جامعه فراهم آورد.

شهید آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی به عنوان یکی از مدیران متعهد و انقلابی جمهوری اسلامی، با تکیه بر این مبانی، کوشید تا الگویی نوین از حکمرانی را ارائه دهد که در آن مؤلفه‌هایی همچون عدالت‌محوری، مردم‌باوری، فسادستیزی، کارآمدی، ساده‌زیستی، پاسخگویی و توجه به محرومان و مستضعفان، جایگاه ویژه‌ای دارد. او با روحیه‌ای جهادی و با باور به امکان اصلاح ساختارها و نهادها از درون، در مسئولیت‌های کلانی همچون ریاست قوه قضاییه و ریاست جمهوری، نمونه‌ای عملی از حکمرانی در تراز گفتمان انقلاب اسلامی را به نمایش گذاشت.

الگوی حکمرانی شهید رئیسی، در مقام یک تجربه موفق، می‌تواند در پاسخ به نیازهای راهبردی امروز کشور و عبور از چالش‌های ساختاری، فرهنگی و اقتصادی، الهام‌بخش باشد. این الگو مبتنی بر فهم عمیق از مردم، واقع‌نگری در تصمیم‌گیری، عقلانیت انقلابی در مواجهه با مسائل و صداقت در عمل است. ویژگی‌هایی که موجب شد اعتماد عمومی نسبت به ایشان تقویت شده و گفتمان خدمت‌محور و عدالت‌خواهانه‌اش در بین بدنه جامعه و نخبگان جایگاه پیدا کند.

در این گزارش راهبردی، با هدف تبیین ابعاد گوناگون الگوی حکمرانی شهید رئیسی، ابتدا به مبانی نظری مرتبط با مفهوم حکمرانی در نظام جمهوری اسلامی اشاره خواهد شد. سپس ضمن مروری اجمالی بر سیر مدیریتی و ویژگی‌های شخصیتی ایشان، به واکاوی مؤلفه‌های کلیدی الگوی حکمرانی وی همچون عدالت‌محوری، مردم‌باوری، تحول‌خواهی، کارآمدی، استقلال، و معنویت‌گرایی پرداخته خواهد شد. در پایان نیز با تأمل بر دستاوردها، چالش‌ها و الزامات تداوم این مسیر، بر ظرفیت الگوگیری از این تجربه حکمرانی تأکید خواهد شد.

۱) مبانی نظری حکمرانی اسلامی و گفتمان انقلاب

الگوی حکمرانی اسلامی برخاسته از منظومه‌ای اعتقادی، فقهی، تاریخی و تمدنی است که در آن، اداره جامعه در پیوندی تنگاتنگ با اهداف متعالی خلقت انسان و فلسفه بعثت انبیاء تعریف می‌شود. در این نگاه، حکمرانی تنها فرایندی تکنیکی برای تنظیم مناسبات اجتماعی یا مدیریت منابع نیست، بلکه مسئولیتی الهی در راستای استقرار عدالت، رشد و تعالی جامعه، اقامه حق و دفع باطل است. به عبارت دیگر، حکمرانی در اندیشه اسلامی در پی ساختن جامعه‌ای است که در آن، انسان‌ها به سوی کمال سیر کنند و جامعه به «مدینه فاضله» مورد نظر شریعت نزدیک شود.

۱-۱) مشروعیت دینی، مبانی حکمرانی

نخستین و اساسی‌ترین مؤلفه در حکمرانی اسلامی، «مشروعیت الهی» است. برخلاف نظریات رایج در غرب که مشروعیت را صرفاً حاصل اراده مردم می‌دانند، در اندیشه اسلامی، حاکم باید مأذون از سوی شارع باشد. در عصر غیبت، این مشروعیت از طریق ولایت فقیه جامع‌الشرایط تأمین می‌شود که نه تنها آگاه به احکام دین، بلکه عادل، شجاع، مدیر، مدبر و متصل به امت اسلامی است.

ولایت فقیه، به عنوان نظریه محوری در نظام جمهوری اسلامی، حلقه اتصال میان فقه و سیاست، شریعت و حکومت و مردم و دین محسوب می‌شود. این مبنا، ضامن آن است که حکمرانی در مسیر دین و نه در خدمت

اغراض شخصی، حزبی یا طبقاتی، شکل گیرد. امام خمینی (ره) در کتاب ولایت فقیه می‌فرماید: «حکومت اسلامی، حکومت قانون الهی است، نه حکومت اشخاص و گروه‌ها».^۱

۲-۱) عدالت، جوهره حکمرانی اسلامی

دومین عنصر کلیدی در مبانی حکمرانی اسلامی، عدالت است. در قرآن، رسالت اصلی پیامبران، «لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» معرفی شده است. عدالت در این منظومه نه فقط مفهومی حقوقی یا اقتصادی، بلکه اصل حاکم بر همه مناسبات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی است. عدالت در حکمرانی به معنای رعایت حقوق مردم، جلوگیری از تبعیض، تأمین نیازهای اقشار ضعیف و نظارت دائمی بر قدرت است.

عدالت اسلامی، برخلاف مکاتب لیبرالی، ناظر بر فطرت و حقیقت انسان است و بر سه رکن استوار است: توزیع عادلانه منابع، برابری در فرصت‌ها، و عدالت در فرآیند تصمیم‌گیری. شهید رئیسی دقیقاً در همین چارچوب به عدالت می‌اندیشید و آن را در سیاست‌گذاری‌ها دنبال می‌کرد.

۳-۱) مردم‌سالاری دینی؛ سازوکار مشروع و مردمی اداره کشور

در الگوی حکمرانی انقلاب اسلامی، مشارکت مردم نه یک تاکتیک، بلکه یک رکن اساسی قدرت سیاسی است. مردم، پایه حاکمیت و صاحبان اصلی کشور هستند. اما برخلاف دموکراسی لیبرال، که خواست اکثریت را معیار حق می‌داند، در مردم‌سالاری دینی، اراده عمومی باید در چارچوب احکام الهی و مصالح امت قرار گیرد.

مردم‌سالاری دینی با نهادهایی چون انتخابات، شوراها، نظارت عمومی، آزادی بیان و نقش‌آفرینی نخبگان جلوه می‌یابد، اما هم‌زمان با تقوا، عدالت، و مسئولیت‌پذیری دینی همراه است. مقام معظم رهبری در تبیین این مفهوم می‌فرماید: «مردم‌سالاری دینی، به معنای واقعی کلمه، یک تجربه نو و کارآمد در اداره کشور است که نشان داده دین و آزادی، دین و پیشرفت، دین و جمهوریت قابل جمع‌اند.»

۱- خمینی، روح الله، ولایت فقیه؛ حکومت اسلامی: تقریر بیانات امام خمینی (س)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، ۱۳۹۴، ص ۴۴.

۴-۱ ویژگی‌های الگوی اسلامی-انقلابی حکمرانی

بر پایه مبانی فوق، حکمرانی مطلوب در جمهوری اسلامی، دارای ویژگی‌های متمایزی است:

- خداباوری و ولایت‌محوری در رأس نظام؛
- عدالت‌محوری در تمام ابعاد سیاست‌گذاری؛
- مردم‌محوری و مشارکت‌جویانه بودن حکومت؛
- شفافیت و پاسخگویی مسئولان؛
- سادگی، قناعت، و پرهیز از تجمل‌گرایی؛
- مبارزه مستمر با فساد، رانت و ویژه‌خواری؛
- استقلال سیاسی و اقتصادی از سلطه بیگانگان؛
- معنویت‌گرایی، اخلاق‌مداری و خدمت‌رسانی صادقانه.

۲) مروری بر زندگی سیاسی و مدیریتی شهید آیت‌الله رئیسی

شهید آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی را می‌توان یکی از برجسته‌ترین شخصیت‌های دوران معاصر جمهوری اسلامی دانست که تجربه‌ای کم‌نظیر از مسئولیت‌پذیری، ساده‌زیستی، مردمی‌بودن و تعهد انقلابی را در عرصه حکمرانی از خود به‌جا گذاشت. او نه فقط یک چهره سیاسی، بلکه تجلی‌گفتمان اصیل انقلاب اسلامی در میدان اداره کشور بود؛ مدیری که در طول بیش از چهار دهه خدمت، در مسئولیت‌های گوناگون، وفاداری خود به اصول و آرمان‌های امام (ره) و رهبری را به اثبات رساند.

۲-۱) دوران تحصیل و ورود به مبارزه

سید ابراهیم رئیسی متولد ۱۳۳۹ در مشهد مقدس بود. در نوجوانی وارد حوزه علمیه مشهد شد و سپس تحصیلات عالی خود را در حوزه علمیه قم، در محضر اساتیدی چون آیت‌الله فاضل لنکرانی، آیت‌الله جوادی آملی و آیت‌الله خامنه‌ای ادامه داد. او در دوران جوانی به صف مبارزان انقلابی پیوست و در همان سال‌های پایانی رژیم پهلوی، فعالیت‌های انقلابی خود را با جدیت دنبال کرد.

۲-۲) آغاز مسئولیت‌های قضایی و اجرایی

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با حکم حضرت امام خمینی (ره)، وارد دستگاه قضایی شد. مسئولیت‌های مختلفی چون دادستانی کرج و همدان در اوایل دهه ۶۰، دادستانی تهران، ریاست سازمان بازرسی کل کشور، معاونت اول قوه قضاییه و دادستان کل کشور از جمله مناصب مهم او بود. در همه این سال‌ها، او به‌عنوان چهره‌ای مؤمن، قاطع و پاک‌دست شناخته می‌شد که همواره مدافع حقوق مستضعفان و پیگیر مبارزه با فساد در بدنه نظام بود.

۳-۲) تولیت آستان قدس رضوی؛ تحول در یک نهاد تاریخی

در سال ۱۳۹۵ با حکم مقام معظم رهبری به‌عنوان تولیت آستان قدس رضوی منصوب شد. حضور وی در این نهاد مقدس، سرآغاز تحولی جدی در جهت مردمی‌سازی خدمات، توسعه فعالیت‌های فرهنگی، گسترش عدالت در توزیع امکانات، و تأسیس بنیادهای اجتماعی و حمایتی شد. مهم‌تر از آن، او آستان قدس را از یک نهاد متمرکز بر تشریفات، به یک پایگاه خدمت به محرومان تبدیل کرد.

۴-۲) ریاست قوه قضاییه؛ آغاز تحول قضایی

در سال ۱۳۹۷ با حکم رهبر معظم انقلاب به‌عنوان رئیس قوه قضاییه منصوب شد. او با شعار تحول در قوه قضاییه، رویکردی فعال و اجتماعی در برخورد با فساد و ناکارآمدی در پیش گرفت. اجرای سند تحول قضایی، توجه به عدالت رویه‌ای، مبارزه با فساد درون‌ساختاری و تقویت نظارت عمومی، از جمله اقدامات برجسته وی در این دوره بود. حضور میدانی، گفت‌وگوی مستمر با مردم و ارتباط با نخبگان از دیگر ویژگی‌های مدیریتی او بود.

۵-۲) ریاست جمهوری؛ تجلی حکمرانی مردمی و جهادی

در سال ۱۴۰۰ و در شرایطی که کشور با بحران‌های انباشته‌شده اقتصادی، سیاسی و اجتماعی روبرو بود، با رأی اکثریت مردم به ریاست جمهوری رسید. او دولت سیزدهم را با شعار «دولت مردمی برای ایران قوی» شکل داد. حضور دائمی در صحنه، سفرهای استانی هفتگی، تعامل با نخبگان جوان، فسادستیزی، حمایت از تولید داخلی، و حرکت به‌سوی بی‌اثر کردن تحریم‌ها، از ویژگی‌های بارز دوره کوتاه ولی پربرکت ریاست جمهوری او بود.

۳) مؤلفه‌های کلیدی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی

الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله سید ابراهیم رئیسی بر پایه‌ی تلفیق عمیق سه سطح از اصول گفتمانی، ساختاری و رفتاری قابل تحلیل است؛ الگویی که ضمن تقید به مبانی انقلاب اسلامی، تلاش می‌کند در عرصه اجرا نیز به ارائه‌ی الگویی عینی و راه‌گشا از حکمرانی در تراز گفتمان امامین انقلاب بپردازد. در این بخش، مؤلفه‌های اصلی این الگو به تفکیک بررسی می‌شود.

۳-۱) عدالت‌محوری فراگیر و نظام‌مند

عدالت، شالوده‌ی فکری و عملی الگوی حکمرانی شهید رئیسی بود. عدالت در نگاه وی، نه صرفاً در توزیع منابع اقتصادی، بلکه در همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، قضایی و حتی روانی جامعه تعریف می‌شد. او معتقد بود بدون عدالت، هیچ مشروعیتی برای ساختار قدرت باقی نمی‌ماند.

در رویکرد شهید رئیسی، عدالت باید فراگیر، نظام‌مند و دارای مکانیزم اجرایی باشد؛ از جمله:

- عدالت در دسترسی به خدمات عمومی؛
- عدالت در فرصت‌های شغلی و مدیریتی؛
- عدالت در رسیدگی به تخلفات و مبارزه با فساد؛
- عدالت در توزیع بودجه و منابع ملی میان مناطق مختلف کشور.

ایشان هم در قوه قضاییه و هم در دولت، عدالت را به‌عنوان محور تحول و معیار ارزیابی دستگاه‌ها قرار داد.

۳-۲) مشارکت‌جویی از مردم

شهید رئیسی عمیقاً به ظرفیت‌های مردم باور داشت. در اندیشه او، حکمرانی زمانی مشروع و کارآمد است که به مردم اعتماد شود، مشارکت آنها جلب گردد و مشکلات آنان با تکیه بر قدرت مردمی حل و فصل شود. مشارکت‌جویی در الگوی او نه به‌عنوان یک ابزار سیاسی، بلکه یک راهبرد تمدنی برای تحقق مردمسالاری دینی محسوب می‌شد.

این مؤلفه را در رفتارهای اجرایی او به‌وضوح می‌توان مشاهده کرد:

- حضور مستقیم در بین مردم (سفرهای استانی هفتگی)

- پاسخ‌گویی مستقیم به مطالبات مردمی
- تعامل با شوراها، گروه‌های مرجع و نخبگان بومی
- بازگرداندن اعتماد عمومی از طریق گفت‌وگوی صادقانه و غیرتشریفاتی

۳-۳ تحول‌گرایی ساختاری

از منظر شهید رئیسی، ساختارهای ناکارآمد، بوروکراسی فربه و موانع درونی یکی از اصلی‌ترین عوامل ناکارآمدی نظام حکمرانی‌اند. به همین دلیل، تحول‌خواهی یکی از خطوط ثابت مدیریتی او بود؛ تحولی که نه در سطح شعار، بلکه در قالب تدوین اسناد تحول، اصلاح آیین‌نامه‌ها، حذف فرایندهای زائد، و بازمهندسی نظام تصمیم‌گیری پیگیری می‌شد.

در قوه قضاییه با «سند تحول قضایی» و در دولت با تأکید بر تحول در نظام بودجه، بانکداری، مالیات، و نظام سلامت، این رویکرد دنبال شد.

۴-۳ فسادستیزی اصولی و عملیاتی

شهید رئیسی در دهه‌های اخیر، نماد مبارزه با فساد در افکار عمومی شد. این مبارزه صرفاً معطوف به مجازات نبود، بلکه او به دنبال خشکاندن ریشه‌های فساد، حذف رانت‌های قانونی، شفاف‌سازی فرآیندها و حذف امضاهای طلایی بود.

رویکرد فسادستیزانه‌ی او ویژگی‌های زیر را داشت:

- پیوند زدن فسادستیزی با عدالت اجتماعی
- پرهیز از برخورد نمایشی و گزینشی
- اولویت دادن به پیشگیری ساختاری از فساد
- تقویت سازوکارهای نظارتی و مردمی‌سازی نظارت

۵-۳ کارآمدی جهادی در حکمرانی

کارآمدی در الگوی رئیسی، متکی بر بهره‌گیری از روحیه جهادی، تفکر انقلابی و ساده‌زیستی در عمل بود. او معتقد بود اصلاح وضعیت کشور تنها با مدیریت جهادی، تحمل سختی‌ها، و فاصله گرفتن از سبک زندگی اشرافی بخشی از مدیران امکان‌پذیر است.

از مظاهر این رویکرد می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تشکیل کابینه با رویکرد انقلابی و پرتلاش
- تأکید بر چابک‌سازی دستگاه‌ها
- حضور میدانی مستمر در مناطق محروم
- ساده‌زیستی در سطح شخصی و اداری

۶-۳ استقلال طلبی و استکبارستیزی

در تمام سطوح رفتاری و گفتمانی شهید رئیسی، نوعی مرزبندی روشن با سلطه‌طلبی غرب، به‌ویژه آمریکا و رژیم صهیونیستی، مشاهده می‌شود. او بر این باور بود که هیچ پیشرفتی با وابستگی حاصل نمی‌شود و ملتی که روی پای خود بایستد، می‌تواند الگویی جهانی شود.

وی هم‌زمان با تضعیف امید به غرب، سیاست منطقه‌گرایی و همسایگی را گسترش داد و ارتباط با قدرت‌های غیرغربی را توسعه داد تا الگویی از مقاومت فعال و پیشرفت درون‌زا را ارائه دهد.

۷-۳ اخلاق محوری و معنویت در سیاست

شهید رئیسی دین را فقط به‌عنوان مرجع مشروعیت سیاسی نمی‌دید، بلکه معتقد بود که سیاست و مدیریت بدون اخلاق، به ابزار سلطه و ظلم تبدیل خواهد شد. او سلوک فردی و مدیریتی‌اش را بر اساس آموزه‌های اخلاق اسلامی بنا نهاد:

- تقوا، توکل و اخلاص در نیت‌ها
- صداقت، صراحت و تواضع در رفتار با مردم
- پرهیز از فریب، بازی‌های سیاسی و انحراف از اصول
- وفاداری به بیت‌المال، حق‌الناس و مسئولیت در قبال مردم

۴) دستاوردهای الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی

الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی نه تنها در عرصه‌ی نظر و گفت‌وگو، بلکه در میدان اجرا نیز توانست دستاوردهایی قابل‌سنجش و تحول‌آفرین را رقم بزند. این دستاوردها، حاصل ترکیب مؤلفه‌هایی چون عدالت‌محوری، مردم‌باوری، فسادستیزی، تحول‌گرایی و ساده‌زیستی با سیاست‌ورزی فعال و مدیریت جهادی بود. در این بخش، مهم‌ترین دستاوردهای این الگو در ابعاد مختلف بررسی می‌شود.

۴-۱) احیای عدالت اجتماعی در سیاست‌گذاری‌های ملی

یکی از نقاط تمایز دوره مدیریت شهید رئیسی، تلاش برای احیای عدالت در حوزه‌های حساس و کلیدی همچون معیشت، سلامت، آموزش، مسکن و بودجه بود. رویکرد او در دولت سیزدهم معطوف به تقویت طبقات محروم و به حاشیه رانده شده‌ای بود که سال‌ها از عدالت بهره‌مند نشده بودند.

برخی نمودهای عینی این رویکرد عبارت‌اند از:

- تصویب و اجرای قانون حمایت از خانواده و جوانی جمعیت
- فعال‌سازی نهضت ملی مسکن برای اقشار کم‌درآمد
- افزایش یارانه‌های نقدی و کالابرگ برای دهک‌های پایین
- تمرکز بر رفع تبعیض در تخصیص منابع استانی
- حمایت ویژه از مناطق محروم و کم‌برخوردار

۴-۲) تحول در ساختار قوه قضاییه و گسترش عدالت قضایی

در دوره ریاست شهید رئیسی بر قوه قضاییه، تحولی گسترده و هدفمند در ساختار، فرآیند و رویکرد دستگاه قضایی آغاز شد. این تحول، مبتنی بر سند تحول قضایی، ناظر بر ارتقاء کیفیت رسیدگی، افزایش شفافیت، احیای اعتماد عمومی و تسريع در صدور احکام عادلانه بود.

از جمله اقدامات مهم این دوره می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- راه‌اندازی سامانه‌های هوشمند برای ثبت و رسیدگی به شکایات
- ایجاد واحدهای صلح و سازش برای کاهش اطاله دادرسی

- برخورد قاطع و بی‌تعارف با فساد درون‌قوه‌ای
- ارتباط مستقیم رئیس قوه با مردم در سفرهای استانی
- تقویت جایگاه شوراهای حل اختلاف در عدالت مردمی

۳-۴ بازگرداندن وجهه خدمت‌محور به ریاست جمهوری

در دوره ریاست جمهوری شهید رئیسی، فاصله میان دولت و مردم به صورت ملموسی کاهش یافت. او با الگو قرار دادن رفتار حضرت امام خمینی (رحمه‌الله علیه) و مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، حضور مستقیم در صحنه، گفتگو با مردم، بررسی میدانی مشکلات و صدور دستورات فوری برای حل مسائل را در دستور کار قرار داد.

- بیش از ۳۵ سفر استانی در کمتر از دو سال
- دیدار با خانواده‌های شهدا، نخبگان بومی، کارآفرینان و گروه‌های مردمی
- تشکیل جلسات دولت در استان‌ها
- صدور مصوبات عملیاتی در محل و پیگیری مستمر اجرای آن‌ها
- احیای اعتماد مردم به حضور مسئول در میدان

۴-۴ میدان‌داری در عرصه بین‌الملل با رویکرد منطقه‌گرایی

در حوزه سیاست خارجی، رویکرد شهید رئیسی بر مبنای تعامل هوشمندانه با جهان، همراه با تکیه بر توان داخلی و استقلال سیاسی استوار بود. در این چارچوب، فعال‌سازی دیپلماسی منطقه‌ای، تقویت ارتباط با کشورهای همسایه و همراهی با جبهه مقاومت در اولویت قرار گرفت. برخی از شاخص‌ترین این اقدامات عبارتند از:

- عضویت رسمی ایران در سازمان شانگهای و بریکس
- برقراری روابط دیپلماتیک با عربستان با میانجی‌گری چین
- تقویت ارتباطات اقتصادی با کشورهای حوزه خلیج فارس، آسیای میانه و آمریکای لاتین
- ایستادگی در برابر فشارها برای امتیازدهی در مذاکرات هسته‌ای
- حمایت مؤثر از جبهه مقاومت در فلسطین، لبنان، یمن و عراق

۴-۵) شکستن انحصار مدیریت و میدان دادن به نیروهای انقلابی و جوان

شهید رئیسی بر این باور بود که آینده سازی، بدون جوان سازی و تحول خواهی ممکن نیست. در همین راستا، تلاش کرد تا جوانان مؤمن، متخصص، انقلابی و عدالت طلب را وارد عرصه تصمیم گیری و اجرا کند. این اقدام، نه تنها موجب تزریق نیروی تازه به بدنه مدیریت کشور شد، بلکه نشان داد که مدیریت کشور قابل احیا و اصلاح است.

برخی از مهم ترین جلوه های این دستاورد به شرح زیر می باشد:

- انتصاب مدیران جوان در وزارت خانه ها، استانداری ها و معاونت ها
- استفاده از بانوان متخصص و انقلابی در سطح مشاوران و مدیران کل
- اعتماد به نخبگان علمی، دانش بنیان ها و شرکت های نوآور
- ایجاد زمینه برای نقش آفرینی جوانان در تحول اداری و فناوری دولت.

۵) چالش ها و موانع حکمرانی در الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی

در راستای تحقق الگوی حکمرانی شهید آیت الله رئیسی که دربردارنده اصول انقلابی، دینی، مردمی و عدالت محور است، موانع و چالش هایی در سطوح مختلف ساختاری، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی پیش رو قرار دارد. این چالش ها نه تنها از پیچیدگی های درونی نظام اجرایی کشور ناشی می شوند، بلکه با تحولات جهانی و منطقه ای، فشارهای خارجی و نیاز به تطبیق سریع با شرایط جدید نیز بر شدت آن ها افزوده شده است. برای بررسی این چالش ها، باید به طور جدی به تحلیل ابعاد مختلف حکمرانی و پیاده سازی اصول آن در شرایط واقعی و متغیر پرداخت.

۵-۱) موانع ساختاری و اداری

یکی از اصلی ترین چالش های پیش روی حکمرانی در الگوی شهید آیت الله رئیسی، مشکلات ساختاری و اداری است که همچنان در بسیاری از دستگاه های دولتی و سازمان های مختلف وجود دارد. در این زمینه، نظام اجرایی کشور با معضلات عمده ای همچون بوروکراسی پیچیده، ناکارآمدی ساختاری، و فسادهای درون سازمانی روبه رو است. این موارد نه تنها موجب کاهش اثربخشی تصمیم گیری ها می شود، بلکه سرعت

اجرای برنامه‌ها و سیاست‌ها را به شدت کاهش می‌دهد. در الگوی حکمرانی شهید رئیسی، توجه ویژه‌ای به شفافیت، نظارت دقیق و پاسخگویی مسئولان است. با این حال، در عمل، بسیاری از نهادها و سازمان‌ها به دلیل رویه‌های اجرایی طولانی مدت و ناکارآمد، نتوانسته‌اند خود را با این اصول هم‌راستا کنند.

در نتیجه، اصلاح این ساختارها و ساده‌سازی فرآیندهای اداری نیازمند تحولی بنیادین است که مستلزم برنامه‌ریزی بلندمدت و ایجاد اراده سیاسی قوی برای مقابله با مقاومت‌های موجود در برابر تغییرات است. به‌ویژه این که در برخی بخش‌ها، مقاومت‌های درونی از سوی افرادی که به سیستم‌های قدیمی وابسته‌اند، می‌تواند فرآیند اصلاح را به تأخیر بیندازد.

۲-۵ چالش‌های فرهنگی و اجتماعی

الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی، مبتنی بر اصول دینی و مردمی است که در آن عدالت اجتماعی و تقویت نهادهای مردمی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. در این راستا، انتظار می‌رود مردم به‌طور فعال در فرآیندهای حکمرانی مشارکت داشته باشند و سیاست‌ها و تصمیمات اجرایی دولت با خواسته‌ها و نیازهای آنان هم‌راستا باشد. اما در عمل، یکی از چالش‌های بزرگ، تغییرات سریع فرهنگی و اجتماعی جامعه ایران است که به‌ویژه در دهه‌های اخیر شتاب گرفته است. تحولات فرهنگی، به‌ویژه در شهرهای بزرگ، هم‌زمان با افزایش دسترسی به فناوری‌های نوین، موجب شکل‌گیری نگرش‌های جدید در میان اقشار مختلف شده است.

این تغییرات فرهنگی به‌ویژه در میان جوانان و طبقات متوسط شهری قابل مشاهده است. در این اقشار، ممکن است اصول و ارزش‌های انقلابی و دینی با تردید مواجه شود و این خود می‌تواند بر میزان همراهی و مشارکت مردم در فرآیندهای حکمرانی تأثیر بگذارد. چالش‌های اجتماعی نیز در مقیاس‌های مختلف، از جمله نابرابری‌های اقتصادی، شکاف‌های طبقاتی و مشکلات اشتغال، می‌تواند به موانع اجتماعی تبدیل شود که دولت برای مقابله با آن‌ها نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و اقدامات اقناعی دارد.

۳-۵ چالش‌های اقتصادی

یکی از پیچیده‌ترین و دشوارترین چالش‌ها در پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید رئیسی، موانع اقتصادی است که در نتیجه تحریم‌های بین‌المللی و وضعیت اقتصادی نامناسب کشور ایجاد شده است. اقتصاد ایران به دلیل

فشارهای اقتصادی جهانی، تحریم‌های بی‌سابقه و بحران‌های داخلی از جمله تورم بالا، بیکاری و مشکلات در تأمین منابع مالی، با مشکلات جدی مواجه است. در این شرایط، تحقق اهدافی همچون توسعه اقتصادی پایدار، ارتقای سطح رفاه عمومی و عدالت اجتماعی با دشواری‌های فراوانی روبه‌رو است.

الگوی حکمرانی شهید رئیسی بر اصول اقتصاد مقاومتی تأکید دارد که در آن به تقویت تولید داخلی، کاهش وابستگی به واردات و ارتقای توانمندی‌های داخلی پرداخته می‌شود. اما در عمل، اجرای این سیاست‌ها در شرایط تحریمی و اقتصادی بحرانی با چالش‌هایی مواجه است. به‌ویژه در زمینه تأمین منابع مالی برای پروژه‌های بزرگ زیربنایی و اجتماعی، محدودیت‌های بودجه‌ای و فشارهای اقتصادی داخلی و خارجی مانع از تحقق سریع این اهداف می‌شود. دولت باید با تدابیر ویژه، همچون جذب سرمایه‌گذاری خارجی، افزایش بهره‌وری در بخش‌های اقتصادی و تقویت بخش خصوصی، این چالش‌ها را مدیریت کند.

۴-۵ چالش‌های سیاست خارجی

یکی دیگر از موانع اساسی در الگوی حکمرانی شهید رئیسی، سیاست‌های خارجی و دیپلماسی است. در دنیای امروز، روابط بین‌الملل و تعاملات اقتصادی با کشورهای دیگر نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاست‌های داخلی دارند. دولت شهید رئیسی با اصول عزت، حکمت و مصلحت در عرصه بین‌الملل فعالیت می‌کند، اما در شرایط کنونی که ایران با تحریم‌ها و فشارهای اقتصادی و سیاسی از سوی کشورهای غربی و منطقه‌ای مواجه است، اجرای این سیاست‌ها دشوارتر از گذشته شده است.

به‌ویژه، در زمینه‌هایی مانند توسعه تجارت خارجی، جذب سرمایه‌گذاری و تأمین نیازهای اقتصادی، چالش‌های سیاست خارجی به‌طور مستقیم بر حکمرانی داخلی تأثیر می‌گذارد. مقاومت‌های بین‌المللی، بحران‌های منطقه‌ای و فشارهای دیپلماتیک بر ایران موجب محدودیت‌های جدی برای اجرای برنامه‌های توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌شود. در این شرایط، دولت باید با راهبردهای هوشمندانه و دیپلماسی فعال، از فرصت‌های بین‌المللی استفاده کند و در عین حال استقلال و منافع ملی کشور را حفظ نماید.

۵-۵ چالش‌های مدیریتی و فساد

یکی از مسائل مهم در پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید رئیسی، چالش‌های مدیریتی و فساد در برخی از بخش‌های مختلف دولت است. در حالی که این الگو بر مدیریت جهادی، انقلابی و شفاف تأکید دارد، در

عمل برخی از مدیران و نهادهای دولتی به دلیل ضعف‌های مدیریتی و نبود نظارت کافی نمی‌توانند به درستی به اهداف کلان کشور دست یابند. فساد اقتصادی و اداری در برخی از بخش‌ها همچنان یکی از موانع اصلی در مسیر تحقق اهداف حکمرانی است. به‌ویژه در بخش‌هایی که درگیر مناقصات و قراردادهای دولتی هستند، سوءاستفاده‌ها و فساد می‌تواند به‌طور قابل توجهی به روند پیشرفت دولت لطمه وارد کند.

برای مقابله با این چالش، نیاز به اصلاحات مدیریتی جدی و تقویت نظارت‌ها از طریق نهادهای مستقل و توانمند است. دولت باید ضمن تقویت شفافیت در فرآیندهای اجرایی، از طریق ایجاد سیستم‌های دیجیتال و آنلاین، نظارت عمومی و مشارکت مردم را در کاهش فساد مؤثر کند. همچنین باید فرآیندهای تصدی‌گری دولت به نهادهای تخصصی واگذار شود تا مدیریت به‌طور مؤثرتر و با کمترین اختلال انجام شود.

۶) راهکارهای پیشنهادی برای عبور از چالش‌ها و تحقق الگوی حکمرانی شهید

آیت‌الله رئیسی

برای دستیابی به اهداف حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی و غلبه بر چالش‌های مختلف آن، نیاز است که راهکارهای عملی و مؤثری در سطح‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی اتخاذ شود. این راهکارها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که بتوانند در چارچوب‌های موجود و با در نظر گرفتن واقعیت‌های جاری کشور، به ارتقای کارایی، عدالت و شفافیت در حکمرانی کمک کنند. در این بخش، به برخی از مهم‌ترین راهکارهای پیشنهادی برای حل چالش‌ها و تحقق الگوی حکمرانی شهید رئیسی پرداخته می‌شود.

۱-۶) اصلاحات ساختاری و اداری

اولین و اساسی‌ترین گام برای تحقق الگوی حکمرانی شهید رئیسی، اصلاحات ساختاری و اداری است که به‌ویژه در بخش‌های دولتی و نهادهای اجرایی ضروری است. یکی از راهکارهای اصلی در این زمینه، ساده‌سازی فرآیندهای اداری و کاهش بوروکراسی پیچیده است که در حال حاضر بسیاری از پروژه‌ها و تصمیمات اجرایی را به تعویق می‌اندازد. این امر می‌تواند از طریق استفاده بیشتر از فناوری‌های دیجیتال و سیستم‌های آنلاین انجام شود تا موانع اجرایی و اداری کاهش یابد.

۲-۶ تقویت مشارکت مردمی و نهادهای مدنی

در الگوی حکمرانی شهید رئیسی، توجه ویژه‌ای به مشارکت مردم و نهادهای مدنی در فرآیندهای حکمرانی شده است. برای تحقق این امر، نیاز است که راهکارهایی برای تقویت مشارکت و نظارت عمومی بر تصمیمات اجرایی و سیاست‌های دولت اندیشیده شود. یکی از این راهکارها، تقویت ابزارهای مشارکت عمومی مانند برگزاری نظرسنجی‌های آنلاین، ایجاد پلتفرم‌های دیجیتال برای دریافت نظرات و پیشنهادات مردم و همچنین افزایش حضور نهادهای مدنی در فرایندهای تصمیم‌گیری است.

این فرآیند می‌تواند از طریق توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد (NGOها)، تقویت شوراهای محلی و ایجاد فضای باز برای نقد و پیشنهادات عمومی تحقق یابد. همچنین، تقویت برنامه‌های آموزشی برای آگاهی‌بخشی به مردم در زمینه حقوق و مسئولیت‌های خود در نظام حکمرانی، نقش مهمی در افزایش مشارکت فعال جامعه خواهد داشت.

۳-۶ اصلاحات اقتصادی و تقویت اقتصاد مقاومتی

یکی از چالش‌های اساسی در پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید رئیسی، مشکلات اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی است. برای عبور از این چالش‌ها، باید اقدامات جدی در راستای تقویت اقتصاد مقاومتی و استقلال اقتصادی انجام شود. از مهم‌ترین راهکارهای این بخش، تکیه بر توانمندی‌های داخلی، ارتقای تولید ملی و ایجاد فرصت‌های جدید برای اشتغال و سرمایه‌گذاری در کشور است.

برای تحقق این اهداف، دولت باید سیاست‌هایی را به کار گیرد که بر تقویت بخش خصوصی، به‌ویژه در زمینه‌های تولید و خدمات، تمرکز داشته باشد. یکی از این سیاست‌ها می‌تواند ایجاد مشوق‌های مالی و تسهیلات برای بنگاه‌های اقتصادی داخلی باشد تا آنها بتوانند در برابر چالش‌های اقتصادی و تحریم‌ها مقاوم‌تر عمل کنند. همچنین، حمایت از صنایع نوین و فناورانه، به‌ویژه در حوزه‌های دیجیتال، انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری اطلاعات، می‌تواند در کاهش وابستگی به واردات و تقویت استقلال اقتصادی مؤثر واقع شود.

۴-۶ دیپلماسی فعال و بازسازی روابط بین‌المللی

برای پیشبرد اهداف الگوی حکمرانی شهید رئیسی و رفع چالش‌های خارجی، دولت باید دیپلماسی فعال و هوشمندانه‌ای را در پیش گیرد. این دیپلماسی باید بر ایجاد و بازسازی روابط با کشورهای همسایه، قدرت‌های

منطقه‌ای و جهان تمرکز داشته باشد تا از ظرفیت‌های اقتصادی و سیاسی آن‌ها بهره‌برداری کند. علاوه بر این، بازنگرایی در سیاست‌های تجاری و اقتصادی با کشورهای دیگر و ایجاد روابط اقتصادی جدید می‌تواند به کاهش فشارهای تحریمی و اقتصادی کمک کند.

دولت باید به طور هم‌زمان با حفظ اصول عزت، حکمت و مصلحت، سیاست‌هایی را پیگیری کند که موجب تنش‌زدایی و بهبود روابط بین‌المللی در سطح منطقه‌ای و جهانی شود. تقویت همکاری‌های اقتصادی با کشورهای هم‌پیمان و ایجاد فرصت‌های جدید برای صادرات و سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند منجر به تقویت اقتصاد کشور و کاهش وابستگی به بازارهای محدود داخلی شود.

۵-۶) تقویت نهادهای نظارتی و مبارزه با فساد

مبارزه با فساد یکی از اصول کلیدی الگوی حکمرانی شهید رئیسی است. برای تحقق این هدف، باید نهادهای نظارتی و قضایی کشور تقویت شوند و ابزارهای کارآمدتری برای شناسایی و برخورد با فساد ایجاد گردد. یکی از راهکارهای مهم در این زمینه، استفاده از فناوری‌های نوین مانند بلاک‌چین برای ایجاد شفافیت در فرآیندهای مالی و اجرایی است. این سیستم‌ها می‌توانند نظارت دقیق‌تری بر قراردادهای، معاملات دولتی و تخصیص منابع مالی داشته باشند و فساد را به حداقل برسانند.

علاوه بر این، باید ساختارهای قضایی و نظارتی کشور را از لحاظ کارایی تقویت کرد و به آن‌ها ابزارهای قانونی و اجرایی قوی‌تری برای پیگیری فساد داد. آموزش مسئولان دولتی و تقویت فرهنگ نظارت و پاسخگویی در سطح تمام نهادهای دولتی، از دیگر اقدامات ضروری برای مبارزه با فساد است.

۷) تحلیل و ارزیابی نتایج پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی

پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی به‌عنوان یک مدل جدید در عرصه حکمرانی جمهوری اسلامی ایران، نه‌تنها می‌تواند تحولات عمده‌ای در بخش‌های مختلف کشور ایجاد کند، بلکه پیامدهای آن در بلندمدت می‌تواند الگوی جدیدی برای حکمرانی در کشورهای مشابه نیز باشد. در این بخش، به تحلیل و ارزیابی نتایج و دستاوردهای پیاده‌سازی این الگو پرداخته خواهد شد. این تحلیل‌ها در برگیرنده ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است که می‌تواند به‌عنوان ارزیابی عملکرد و پیش‌بینی پیامدهای آتی این مدل حکمرانی در نظر گرفته شود.

۷-۱) ارزیابی اقتصادی: رشد پایدار و مقابله با بحران‌ها

یکی از مهم‌ترین نتایج پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی در بعد اقتصادی، ایجاد بسترهای مناسب برای رشد پایدار اقتصادی و کاهش وابستگی به اقتصاد نفتی است. با تأکید بر اقتصاد مقاومتی، تکیه بر توانمندی‌های داخلی و تقویت تولید ملی، این الگو می‌تواند به‌ویژه در شرایط تحریمی و بحران‌های اقتصادی، کشور را مقاوم‌تر سازد. این سیاست‌ها می‌توانند به ایجاد اشتغال، افزایش بهره‌وری و تقویت صنایع داخلی منجر شوند.

در همین راستا، انتظار می‌رود که در پی پیاده‌سازی این الگو، کشور در زمینه‌هایی همچون صنعت، کشاورزی، انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری اطلاعات، پیشرفت‌های قابل توجهی داشته باشد. اگرچه این تحولات به‌طور فوری و در کوتاه‌مدت قابل مشاهده نیست، اما در بلندمدت می‌تواند به تحول اقتصادی در کشور منجر شود. همچنین، تقویت صادرات غیرنفتی و تأمین منابع مالی از طریق ظرفیت‌های داخلی می‌تواند وابستگی کشور به واردات را کاهش دهد و در برابر فشارهای خارجی مقاوم‌تر شود.

۷-۲) ارزیابی اجتماعی: ارتقاء عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری‌ها

یکی از ابعاد اساسی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی، توجه ویژه به عدالت اجتماعی و کاهش شکاف‌های اجتماعی است. پیاده‌سازی سیاست‌های مبتنی بر عدالت و توزیع عادلانه منابع، می‌تواند به‌ویژه در مناطق محروم و آسیب‌پذیر، تغییرات مهمی ایجاد کند. این تغییرات می‌توانند شامل بهبود دسترسی به خدمات عمومی نظیر آموزش، بهداشت و مسکن، به‌ویژه برای اقشار کم‌درآمد و گروه‌های آسیب‌پذیر جامعه باشند.

از دیگر نتایج قابل انتظار در این زمینه، تقویت جامعه مدنی و ایجاد نهادهای مردمی است که از طریق آنها، مردم به طور مستقیم در فرآیندهای حکمرانی و تصمیم‌گیری‌ها مشارکت خواهند کرد. این مشارکت اجتماعی می‌تواند به کاهش احساس بی‌اعتمادی عمومی و افزایش وفاداری به نظام منجر شود. اگر این سیاست‌ها به طور صحیح و به موقع اجرا شوند، احتمال کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی در سطح کشور و ارتقاء شرایط زندگی برای اقشار مختلف جامعه وجود دارد.

۳-۷ ارزیابی سیاسی: تقویت دموکراسی و مشارکت مردم

پیااده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی به تقویت دموکراسی و مشارکت مردم در فرآیندهای حکمرانی کمک خواهد کرد. در این مدل، علاوه بر نظارت قوی و شفافیت، مشارکت فعال مردم در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجرایی پیش‌بینی شده است. این امر می‌تواند به افزایش اعتماد عمومی به سیستم حکمرانی و کاهش فساد و ناکارآمدی‌ها در سطوح مختلف دولت منجر شود.

همچنین، تقویت نهادهای مدنی و حمایت از سازمان‌های مردم‌نهاد، به ویژه در حوزه‌های اجتماعی و اقتصادی، می‌تواند زمینه‌ساز ایجاد یک سیستم حکمرانی مشارکتی و مسئولانه باشد. این فرآیند به ایجاد یک بستر سالم و دموکراتیک‌تر برای اتخاذ تصمیمات کلان در سطح کشور کمک خواهد کرد.

۴-۷ ارزیابی فرهنگی: تقویت هویت ملی و اسلامی

الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی با تأکید بر هویت اسلامی و ملی، می‌تواند در تقویت فرهنگ دینی و ملی کشور مؤثر واقع شود. در این الگو، توجه ویژه‌ای به مبانی اسلامی، آموزه‌های انقلاب اسلامی و مفاهیم عدالت و شفافیت در حکمرانی صورت گرفته است. پیااده‌سازی این الگو می‌تواند به گسترش فرهنگ اسلامی، ایجاد اعتماد بیشتر در میان مردم و تقویت همبستگی ملی منجر شود.

از آنجا که این مدل حکمرانی در پی ایجاد فضایی منطبق با ارزش‌های اسلامی است، تقویت این ارزش‌ها در سطح جامعه، به ویژه در نسل‌های جوان‌تر، می‌تواند موجب شکل‌گیری فرهنگی مقاوم در برابر فشارهای خارجی و تهدیدات فرهنگی شود. این امر می‌تواند در سطح منطقه‌ای و جهانی به افزایش نفوذ فرهنگی ایران و جذب مخاطبان جدید در حوزه‌های فرهنگی، دینی و اجتماعی منجر گردد.

۵-۷) ارزیابی بین‌المللی: بازسازی روابط خارجی و تقویت جایگاه ایران

پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی می‌تواند به تقویت دیپلماسی ایران در سطح جهانی منجر شود. در این مدل حکمرانی، با تأکید بر عزت، حکمت و مصلحت، سیاست خارجی کشور به گونه‌ای طراحی شده است که در عین حفظ اصول انقلابی و دینی، روابط کشور با دیگر کشورها نیز گسترش یابد. از این رو، این الگو می‌تواند به بازسازی و تقویت روابط ایران با کشورهای همسایه، قدرت‌های منطقه‌ای و حتی کشورهای بزرگ جهانی کمک کند.

این تقویت روابط بین‌المللی می‌تواند به ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی و سیاسی برای ایران منجر شود و همچنین ایران را به‌عنوان یک بازیگر مؤثر و مستقل در عرصه بین‌المللی مطرح کند. این روند نه تنها منافع اقتصادی کشور را افزایش می‌دهد، بلکه موجب تقویت جایگاه ایران در مجامع بین‌المللی نیز خواهد شد.

۸) الزامات تداوم مسیر پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی

برای تداوم و موفقیت در پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی، لازم است که به چندین الزام کلیدی توجه شود. این الزامات می‌توانند در مراحل مختلف اجرای این الگو، از شروع تا تداوم آن، نقش حیاتی ایفا و تضمین کنند که مسیر اصلاح و تحول ادامه پیدا کرده و به نتایج مطلوب برسد. در این بخش، به بررسی الزامات تداوم این مسیر پرداخته خواهد شد.

۱-۸) استمرار در رهبری و حمایت سیاسی

یکی از الزامات اصلی برای تداوم پیاده‌سازی این الگو، استمرار در رهبری و حمایت سیاسی از سوی مقامات ارشد کشور است. اجرای یک مدل حکمرانی جدید نیازمند حمایت مستمر از سوی رهبران سیاسی و مسئولین اجرایی است تا اقدامات و سیاست‌ها در جهت تحقق اهداف بلندمدت، به‌ویژه در مواجهه با چالش‌ها و بحران‌ها، به نتیجه برسند. در این راستا، چند نکته کلیدی عبارتند از:

حمایت قوی از مقامات ارشد: مسئولان کشور باید همواره در مسیر اصلاح و اجرای این الگو همراه با دولت و نهادهای اجرایی باشند و ضمن نظارت بر روند اجرای سیاست‌ها، در مواجهه با مشکلات و موانع، حمایت خود را از برنامه‌ها اعلام کنند.

اتحاد و همبستگی سیاسی: ائتلاف و هماهنگی میان جریان‌های سیاسی مختلف برای حمایت از این الگو، از الزامات اساسی است. همبستگی میان جناح‌های مختلف، به‌ویژه در شرایط بحرانی، می‌تواند ثبات و تداوم این فرآیند را تضمین کند.

۲-۸ تقویت زیرساخت‌های قانونی و نظارتی

الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی برای موفقیت در بلندمدت به تقویت و بهبود زیرساخت‌های قانونی و نظارتی نیاز دارد. این زیرساخت‌ها باید به‌گونه‌ای طراحی شوند که امکان نظارت دقیق و شفافیت در فرآیندهای اجرایی فراهم شده و از هرگونه فساد و سوءاستفاده جلوگیری شود. در این زمینه، برخی الزامات عبارتند از:

تقویت نهادهای نظارتی و قضایی: نهادهایی که نظارت بر عملکرد دولت و سایر ارگان‌ها را بر عهده دارند باید به‌طور مؤثر و مستقل عمل کنند. این نهادها باید در جهت حفظ عدالت و شفافیت در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای سیاست‌ها، قدرت کافی داشته باشند.

بازنگری و اصلاح قوانین موجود: قوانین و مقررات کشور باید به‌طور مستمر بازنگری شوند تا با شرایط جدید هماهنگ شده و از پیشرفت و اجرای مؤثر الگوی حکمرانی حمایت کنند. این بازنگری‌ها باید شامل به‌روزرسانی قوانین اقتصادی، اجتماعی و سیاسی باشد.

استقلال نهادهای قضایی و قانونی: استقلال کامل دستگاه قضایی و نهادهای قانونی از دیگر الزامات اساسی برای تداوم این مسیر است. نهادهای قضایی باید در رسیدگی به پرونده‌های فساد و تخلفات اجرایی، بدون هیچ‌گونه فشار سیاسی عمل کنند.

۳-۸ تأمین منابع مالی و بودجه‌ریزی هوشمند

پیاده‌سازی الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی نیازمند تأمین منابع مالی مناسب و مدیریت صحیح بودجه است. سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی این الگو در صورت نداشتن منابع مالی کافی، با چالش‌های جدی مواجه خواهند شد. در این راستا، برخی از الزامات تأمین منابع مالی عبارتند از:

اولویت‌دهی به پروژه‌های کلیدی: منابع مالی باید به‌طور هدفمند و با اولویت‌بندی به پروژه‌های کلیدی

تخصیص یابند. این اولویت‌ها باید بر اساس اهمیت و تأثیرات بلندمدت هر پروژه تعیین شوند.

استفاده از منابع داخلی و افزایش بهره‌وری: کاهش وابستگی به منابع خارجی و استفاده بهینه از

ظرفیت‌های داخلی در زمینه‌های مختلف نظیر مالیات، صادرات غیرنفتی و کاهش هزینه‌های دولتی، می‌تواند تأمین منابع مالی را تسهیل کند.

جذب سرمایه‌گذاری خارجی: جذب سرمایه‌گذاری خارجی در پروژه‌های استراتژیک می‌تواند به تأمین

منابع مالی و انتقال فناوری‌های نوین کمک کند. البته این سرمایه‌گذاری‌ها باید تحت نظارت دقیق و با رعایت منافع ملی صورت گیرد.

۴-۸ ارتقای فرهنگ عمومی و آموزش

یکی از الزامات اساسی برای تداوم مسیر الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی، ارتقای فرهنگ عمومی و آموزش جامعه است. آگاهی‌بخشی به مردم و ارتقای سطح دانش عمومی در زمینه حقوق شهروندی، فرآیندهای حکمرانی، و اهمیت مشارکت فعال در این مسیر، به افزایش اعتماد عمومی و موفقیت در اجرای سیاست‌ها کمک خواهد کرد. در این راستا، برخی اقدامات عبارتند از:

آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی: سرمایه‌گذاری در آموزش نیروی انسانی و فراهم آوردن

دوره‌های آموزشی برای مدیران و کارکنان دولتی می‌تواند به ارتقای کیفیت اجرای سیاست‌ها و برنامه‌ها کمک کند.

آگاهی‌بخشی به مردم: رسانه‌ها باید در ترویج فرهنگ مشارکت فعال، آگاهی از حقوق و مسئولیت‌های

شهروندی و اهمیت حمایت از الگوی حکمرانی جدید نقش مؤثری ایفا کنند. از این طریق، مردم می‌توانند نقش فعالی در فرآیندهای حکمرانی ایفا کرده و به تداوم این مسیر کمک کنند.

تقویت فرهنگ نظارت و پاسخگویی: آموزش مردم برای نظارت بر عملکرد دولت و مطالبه‌گری از

مقامات اجرایی می‌تواند به ارتقای شفافیت و پاسخگویی در نظام حکمرانی منجر شود.

۵-۸ هم‌افزایی با نهادهای علمی و پژوهشی

یکی دیگر از الزامات برای تداوم مسیر پیاده‌سازی این الگو، بهره‌برداری از ظرفیت‌های علمی و پژوهشی کشور است. تحقیقات علمی می‌توانند به‌عنوان مبنای تصمیم‌گیری‌های کلان در حکمرانی، به بهبود فرآیندها و پیش‌بینی چالش‌ها و فرصت‌ها کمک کنند. برخی از اقدامات در این زمینه عبارتند از:

تقویت همکاری‌های بین‌المللی در عرصه علمی: همکاری با نهادهای علمی و دانشگاهی بین‌المللی می‌تواند به تبادل دانش و تجربیات و ارتقای سطح علمی و پژوهشی کشور کمک کند.

تشویق پژوهشگران به تحقیق در زمینه‌های حکمرانی: پژوهشگران و اندیشمندان باید تشویق شوند تا در زمینه‌های مختلف حکمرانی، به‌ویژه در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی، تحقیقات علمی انجام دهند و نتایج آن را به‌عنوان مبنای تصمیم‌گیری‌های کلان در نظر گیرند.

توسعه مراکز پژوهشی دولتی و خصوصی: تأسیس و تقویت مراکز پژوهشی که به‌طور خاص به تحقیق در زمینه‌های حکمرانی و سیاست‌های کلان اقتصادی و اجتماعی پرداخته‌اند، می‌تواند به ارتقای سطح تصمیم‌گیری‌ها و افزایش کارآمدی اجرایی کمک کند.

نتیجه گیری

الگوی حکمرانی شهید آیت الله سید ابراهیم رئیسی را می توان تلاشی اصیل برای احیای گفتمان اصیل انقلاب اسلامی در عرصه ی مدیریت اجرایی کشور دانست؛ الگویی که با تمرکز بر مردمی سازی قدرت، عدالت محوری، فسادستیزی، و شفاف سازی، تلاش کرد سیاست ورزی را از سطح منافع گروهی به ساحت منافع عمومی و ارزش های الهی ارتقا دهد. در بستری که کشور با چالش های انباشته اقتصادی، بحران اعتماد عمومی، فشارهای خارجی و ضعف های ساختاری مواجه بود، شهید رئیسی با اتخاذ رویکردی برخاسته از مبانی نظری حکمرانی اسلامی و تجربه ی سال ها مدیریت قضایی، رویکردی تحول گرا، مسئولانه و عدالت محور را در قوه مجریه بنا نهاد.

بررسی مؤلفه های کلیدی این الگو نشان داد که مهم ترین ویژگی های آن شامل توجه جدی به ارتباط مستقیم با مردم و میدان داری جهادی، مبارزه بی امان با فساد، مردمی سازی یارانه ها و نظام توزیع منابع، تمرکز بر توانمندسازی اقتصادی، تقویت دیپلماسی منطقه ای و همسایگی، و نهادسازی در حوزه حکمرانی تحولی است. این مؤلفه ها، در کنار یکدیگر، ساختار متفاوتی از مدیریت اجرایی را پدید آورد که هم در عمل و هم در نگرش، با بسیاری از الگوهای پیشین تفاوت داشت.

با این حال، پیاده سازی این الگو با چالش ها و موانع متعددی روبه رو شد؛ از ساختار معیوب دیوان سالاری، مقاومت بدنه ی اداری و ذی نفعان وضع موجود، تا فشارهای رسانه ای و سیاسی از درون و بیرون کشور. افزون بر آن، عمق مشکلات ساختاری کشور در حوزه هایی چون بودجه، نظام بانکی، وابستگی به نفت، و فاصله طبقاتی، مانع از آن شد که همه اهداف این الگو در کوتاه مدت محقق شود. به رغم این چالش ها، راهکارهای متعددی برای استمرار مسیر الگو و عبور از این موانع پیشنهاد شد؛ از جمله تمرکز بر نهادسازی برای حکمرانی تحولی، توسعه نظام تربیت مدیران انقلابی، اصلاح ساختارهای بودجه ای و مالی، و بهره گیری از ظرفیت نخبگان در سیاست گذاری و اجرا.

تحلیل و ارزیابی نتایج پیاده سازی این الگو نشان می دهد که گرچه همه اهداف به صورت کامل تحقق نیافت، اما در مدت کوتاه حضور شهید رئیسی در رأس قوه مجریه، تغییراتی مهم در سطح نگرش، رویکرد و عملکرد اجرایی کشور شکل گرفت. ایجاد اعتماد به کارآمدی رویکرد عدالت محور، تقویت سرمایه اجتماعی دولت،

افزایش حضور مستقیم رئیس‌جمهور در میدان مسائل مردم، آغاز اصلاحات ساختاری در حوزه‌هایی مانند یارانه و بودجه، و شکستن برخی تابوهای مدیریتی، از جمله نتایج قابل اشاره این الگوست. با توجه به مطالب مطرح شده در گزارش، تداوم مسیر الگوی حکمرانی شهید رئیسی منوط به تحقق چند الزام بنیادین است:

نخست، ضرورت حفظ روحیه جهادی، مردمی و عدالت‌خواهانه در بدنه اجرایی کشور؛
دوم، تقویت زیرساخت‌های فکری و نهادی برای تربیت مدیران تراز انقلاب اسلامی؛
سوم، ایجاد ثبات و انسجام در برنامه‌ریزی کلان بر پایه اسناد بالادستی همچون سیاست‌های کلی نظام و برنامه هفتم توسعه؛

چهارم، تقویت پیوند میان حاکمیت و مردم از طریق شفافیت، پاسخ‌گویی و مشارکت‌پذیری در حکمرانی. در پایان، باید گفت که الگوی حکمرانی شهید آیت‌الله رئیسی صرفاً یک تجربه اجرایی مقطعی نبود، بلکه مدلی زنده و الهام‌بخش از حکمرانی تراز انقلاب اسلامی است که قابلیت بومی‌سازی، تعمیم و استمرار در سطح ملی دارد. تداوم این مسیر، نیازمند تعهد به اصول آن، بازخوانی مستمر عملکرد، و اصلاح مستمر مسیر بر اساس تجربه‌های به‌دست‌آمده است. این گزارش، با تبیین ابعاد این الگو، می‌کوشد نقشه راهی برای آینده‌سازان کشور ترسیم کند؛ آینده‌ای که در آن، عدالت، عقلانیت و مردمی‌بودن، سه پایه‌ی اساسی حکمرانی خواهند بود.

